

Kangasvuokkoselvitys Lahden Uudenkylän asemakaava-alueilla vuonna 2026

Henna Saviharju

Kangasvuokkoselvitys Lahden Uudenkylän asemakaava-alueilla vuonna 2026

Henna Saviharju

Sisällys

1.	JOHDANTO.....	2
2.	TULOKSET	4
3.	JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET.....	11
	VIITTEET	12
	LIITE 1. MENETELMÄKUVAUKSET.....	13

Kannen kuva: Selvitysalueen lounaiskulman kangasmetsää (7.5.2026).

1. Johdanto

Faunatica Oy teki vuonna 2026 Lahden kaupungin toimeksiannosta kangasvuokkoselvityksen Uudenkylän asemakaava-alueilla Rakokiven sotekeskus ja Kaarnatie. Selvityksen tavoitteena oli paikallistaa kangasvuokoesiintymät (*Pulsatilla vernalis*), rajata lajille soveliaat kasvuypäristöt sekä kerätä havaintoja muista erityisesti huomioitavista kasvilajeista.

Selvitysalue sijaitsee Lahden kaupungin Uudenkylän kaupunginosassa sijaitsevilla kahdella asemakaavamuuotosalueella. Selvitysalueen pinta-ala on noin 3,7 ha ja sen rajausta ja sijainti on esitetty kuvassa 1.

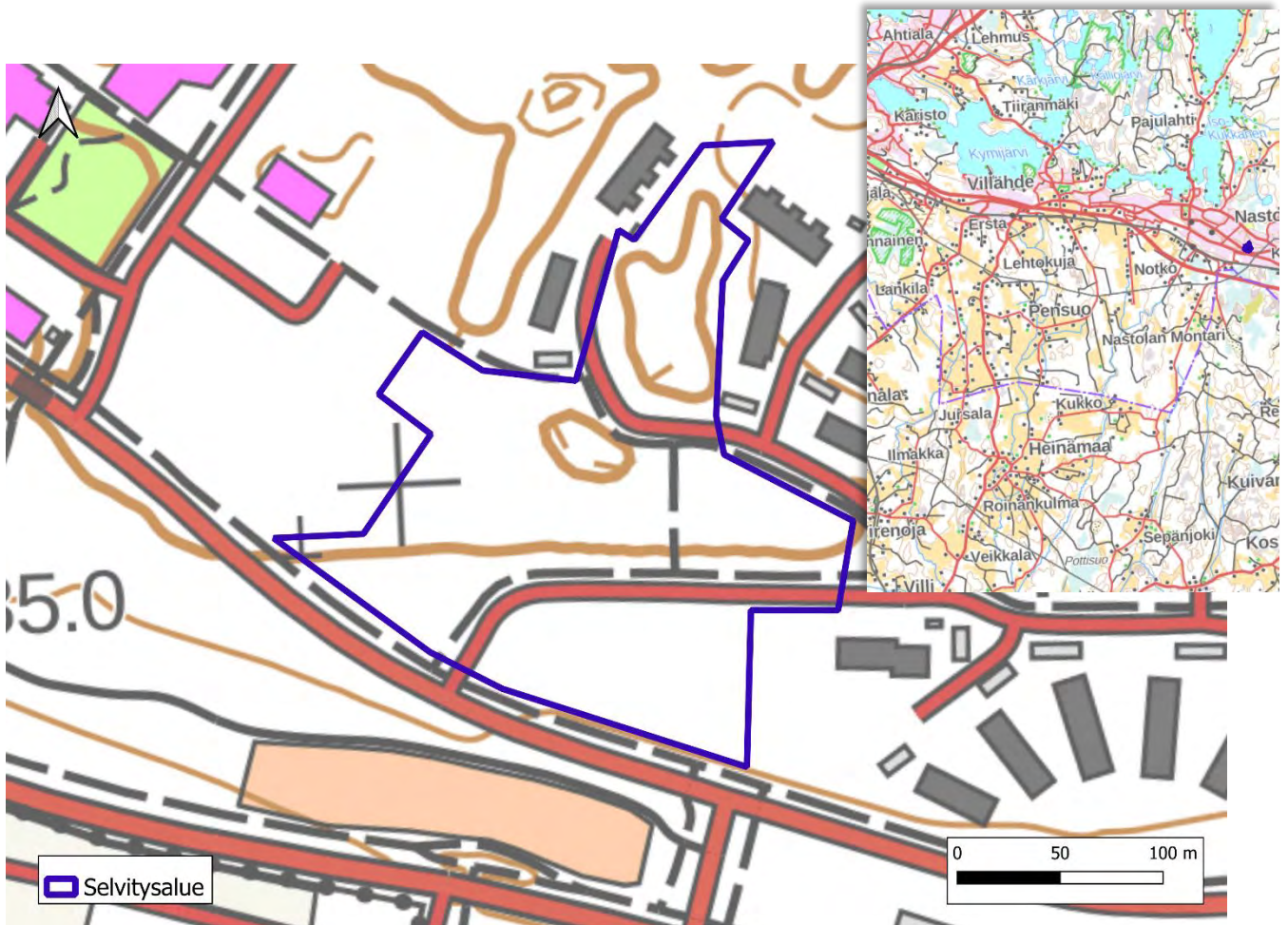
Kangasvuokon esiintymät Suomessa keskittyvät Etelä-Suomeen ja etenkin Salpausselän reunamuodostuman harjumetsiin. Kangasvuokko kasvaa karuilla, kuivilla ja valoisilla kasvupaikoilla, kuten harjumänniköissä, soraisilla kankailla ja teiden pientareilla.

Lajin uhanalaistumiseen ovat vaikuttaneet erityisesti elinympäristöjen umpeenkasvu, metsätalouden toimenpiteet, maankäyttö ja keräily.

Kangasvuokko on Suomessa vaarantuneeksi (VU) luokiteltu laji, joka on ollut rauhoitettu jo vuodesta 1952, ja sen suojelustatus perustuu voimassa olevaan luonnonsuojelulainsäädäntöön (LSA 521/2021). Rauhoitus tarkoittaa, että kangasvuokon poimiminen, kerääminen, siementen ottaminen, juurineen kaivaminen tai kasvupaikan hävittäminen on kiellettyä ilman viranomaisen lupaa.

Selvitysalueelta on aiempi kangasvuokkohavainto vuodelta 2009, jolloin Kangasvuokontien länsipuolelta on havaittu kaksi kukkivaa ja yksi steriili yksilö. Muista uhanalaisista, silmälläpidettävistä tai rauhoitetuista putkilokasvilajeista ei alueelta ole merkintöjä lajitietokeskuksen tietokannassa.

Kasvillisuus selvitys tehtiin toukokuussa, jolloin alue kierrettiin kattavasti läpi havainnoiden kasvillisuutta, etsien kangasvuokkoa ja sille soveltuvia kasvupaikkoja. Selvitys tehtiin oikea-aikaisesti; kartoitusajankohtana ja sitä ennen on lähikunnissa tehty havaintoja kukkivista yksilöistä. Selvityksen teki FM Henna Saviharju 7.5. 2026.

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti ja rajaus.

2. Tulokset

Alueen yleiskuvaus

Selvitysalue sijaitsee Nastolanharjun reuna-alueella, maaperä on hiekkaa ja aivan pohjoisosissa soraa. Selvitysalueella on ollut maa-ainesten ottoa, jonka jäljiltä siellä on metsittyneitä hiekkakuoppia. Pohjoisen ja läntisen hiekkakuoppien puusto on mäntyvaltaista sekametsää ja alikasvos on paikoitellen runsasta ja hyvin varjostavaa. Kasvillisuustyypiltään alueet ovat lähinnä tuoretta kangasmetsää. Kuivahkoja ja kuivia mäntykankaita esiintyy alueen itä- ja eteläosissa.

Kangasvuokko ja sille soveltuvat elinympäristöt

Kangasvuokko on vaateliias valo- ja paahdeympäristöjen laji, joka vaatii menestyäkseen karuja, kuivia ja hiekkapohjaisia harjumaastoja. Sen suosimia elinympäristöjä ovat harvapuustoiset ja aurinkoiset harjunrinnemänniköt sekä kuivat kanerva- ja puolukkakankaat. Kasvi hyötyy maaperän lievästä ja säännöllisestä kulutuksesta, minkä vuoksi sitä tavataan usein polkujen reunoilla, harjuteiden pientareilla ja muilla aukkopaikoilla, joissa yhtenäinen sammalkerros on rikkoutunut. Elinympäristön avainvaatimuksena onkin jatkuva ja runsas suora auringonvalo sekä paahteisuus.

Kangasvuokko kykenee selviytymään epäsuotuisissa olosuhteissa kukkimattomana yksilönä nahkeiden, talvivihreiden lehtiensä ja sitkeän juurakkonsa ansiosta. Monivuotisena kasvina se voi ohittaa kukinnan vähävaloisina vuosina ja säilyä pelkkänä kasvullisena lehtiruusukkeena, joka kykenee yhteyttämään heti keväällä lumen sulaessa. Kasvin lyhyt ja vahva pystyjuurakko toimii tärkeänä ravinnevarastona, joka auttaa yksilöä pysymään hengissä pitkienkin varjoisampien jaksojen yli.

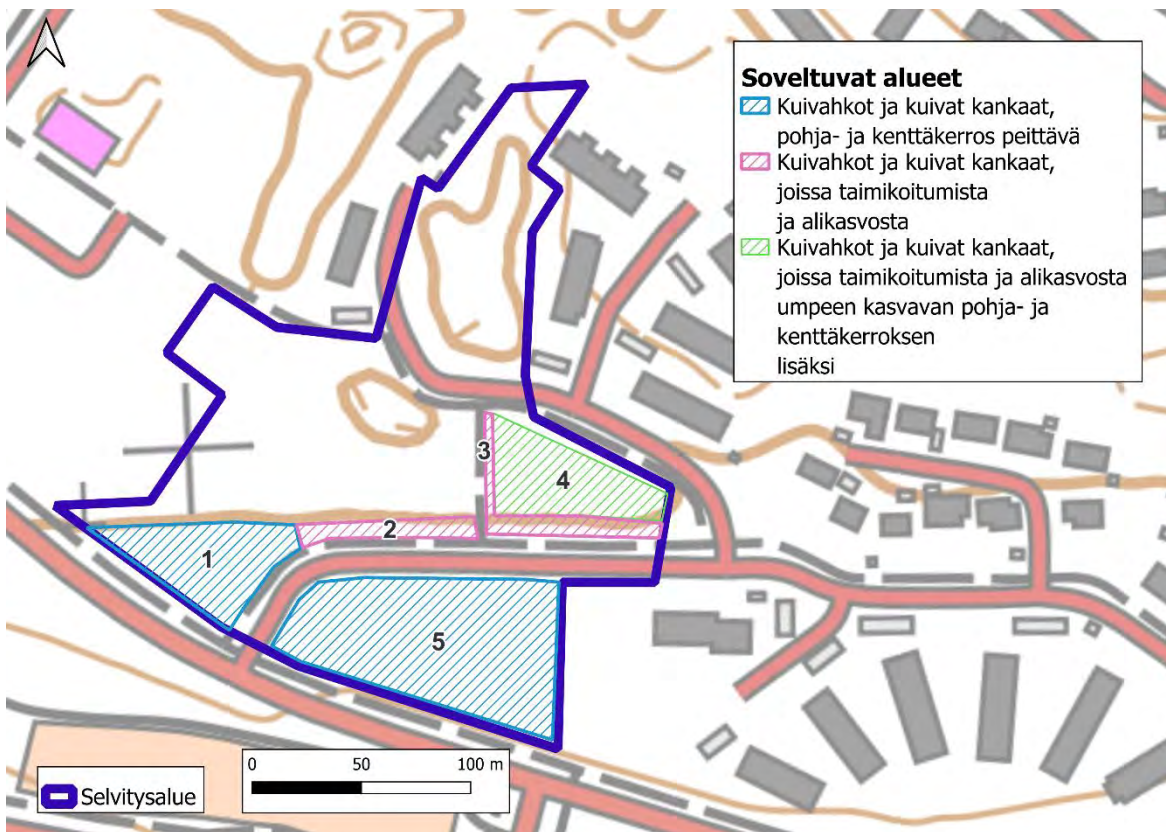
Mikäli elinympäristö sulkeutuu puuston ja aluskasvillisuuden lisääntyessä, kangasvuokon elinvoimaisuus heikkenee. Tällöin kasvi siirtyy kasvulliseen lepotilaan, jossa lehtiruusukkeet pienenevät valonpuutteen seurauksena. Pitkittyessään tämä kehitys on lajille kohtalokas, sillä sen heikko kilpailukyky johtaa lopulta yksilöiden taantumiseen ja esiintymien häviämiseen.

Kangasvuokon uusiutumiskyky on rajallinen, sillä sen siemenet säilyttävät itävyytensä maaperässä vain 1–2 vuotta. Laji ei siten muodosta pitkäikäistä siemenpankkia, vaan on riippuvainen vuosittaisesta kukinnasta ja siementuotannosta sekä avoimien elinympäristöjen säilymisestä. Kukinnan estyessä uusiutuminen katkeaa, ja populaatio jää vanhojen yksilöiden varaan. On kuitenkin huomattava, että taantuneet ja kukkimattomat yksilöt voivat elpyä ja

palautua kukintaan, mikäli elinympäristöä hoidetaan esimerkiksi poistamalla varjostavaa puustoa tai rikkomalla kilpailevaa kunnakerrosta.

Kangasvuokkohavainnot

Selvityksen yhteydessä alueella ei havaittu kangasvuokkoja. Kangasvuokoille soveltuvat elinalueet on esitetty kuvassa 2 ja taulukossa 1.

Kuva 2. Kangasvuokolle soveltuvat elinympäristöt. Kohteiden numeroinnit viittaavat taulukkoon 1.

Taulukko 1. Kangasvuokolle soveltuvat elinympäristöt.

id	Kuvaus	Heikentävät tekijät
1	Mäntyä ja koivua kasvava avoin, valoisa ja paisteinen kangasmetsä. Alikasvoksena rinteessä nuorta koivua, alempana lähinnä katajaa. Kenttäkerroksessa kasvaa puolukkaa, sianpuolukkaa, kanervaa, metsäkastikkaa ja keltaliekoa. Pohjakerroksessa vallitsevana seinäsammal. Sammalkerros on lähes kauttaaltaan yhtenäinen.	Pohjakerros yhtenäinen ja peittävä.
2	Kapea, paahteinen, etelään viettävä rinne. Muutamia järeitä mäntyjä, paikoin hyvin tiheää alikasvosta. Kenttäkerros aukkoinen. Pohjakerros jäkälävoittoinen, myös sammalia ja runsaasti kasvittomia hiekka-alueita.	Taimet ja alikasvos varjostavat.
3	Tienvarsipengertä. Muutamia järeitä mäntyjä, paikoin hyvin tiheää alikasvosta. Kenttäkerros aukkoinen. Pohjakerros jäkälävoittoinen, myös sammalia ja runsaasti kasvittomia hiekka-alueita. Runsaasti kasvittomia aukko paikkoja ja paikoitellen myös taimettumista. Paahteinen ja karu.	Taimet ja alikasvos varjostavat.
4	Järeitä mäntyjä kasvava kuivahko kangasmetsä. Taimia ja alikasvosta kohtalaisen runsaasti. Puolukan ja kanervan lisäksi kasvaa mustikkaa.	Taimet ja alikasvos varjostavat. Pohjakerros yhtenäinen ja peittävä.
5	Harvennushakattu, avoin ja paisteinen kuivahko kangasmetsä. Männyn lisäksi kohteella kasvaa muutamia koivuja. Alikasvosta tai taimia ei juurikaan esiinny reuna-alueita lukuun ottamatta. Aukkoisessa kenttäkerroksessa kasvaa kanervaa ja puolukkaa. Pohjakerros on melko yhtenäinen ja sammalen lisäksi myös poronjäkälää.	Pohjakerros yhtenäinen ja peittävä.

Kuva 3. Kangasvuokontien länsipuolen kuivahkoa kangasmetsää kohde 1).

Kuva 4. Kuiva ja paahteinen etelärinne (kohde 2).

Kuva 5. Kuiva ja paahteinen rinne (kohde 3).

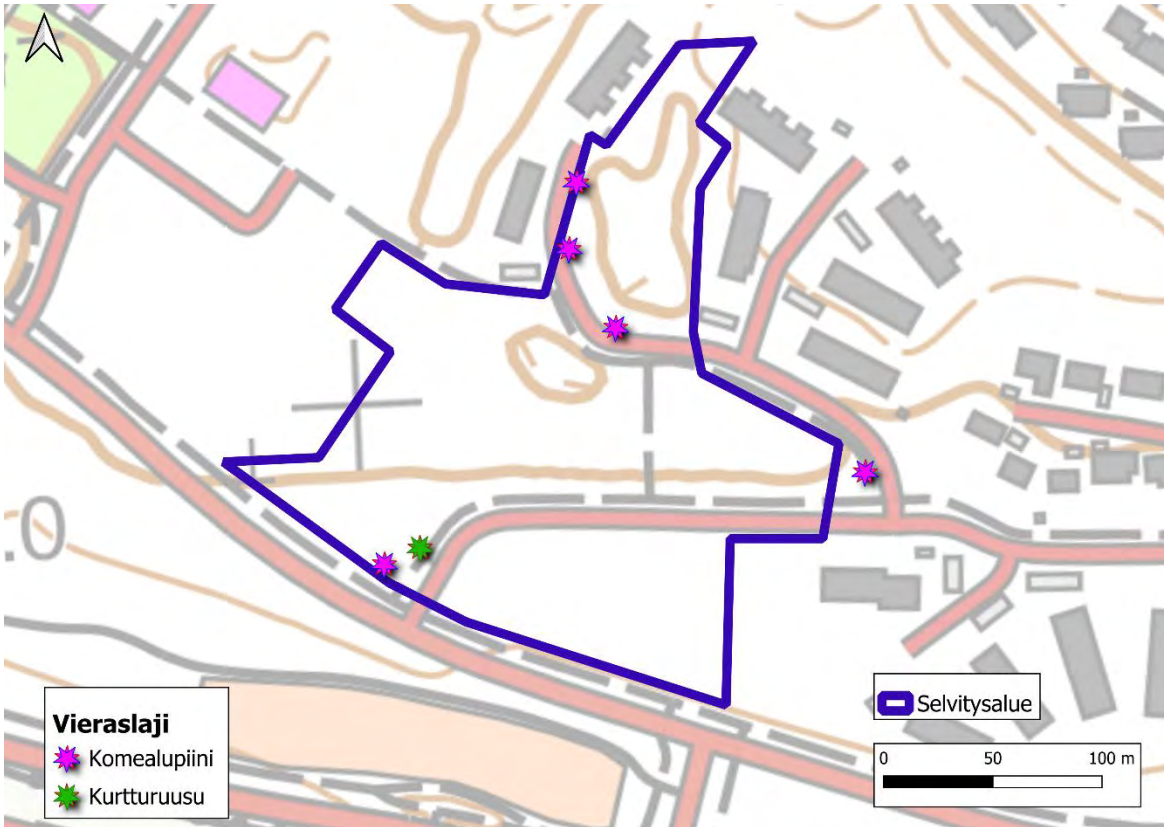
Kuva 6. Kuivahkoa mäntykangasta, jossa varjostavaa alikasvosta ja taimikkoa (kohde 4).

Kuva 7. Harvennushakattua kuivahkoa kangasmetsää (kohde 5).

Erityisesti huomioitavat kasvilajit

Selvitysalueelta ei ole tiedossa aiempia havaintoja uhanalaisista, silmälläpidettävistä tai rauhoitetuista kasvilajeista ja niitä ei tämänkään selvityksen yhteydessä havaittu. Haitallisista vieraslajeista havaittiin muutamia komealupiineja (*Lupinus polyphyllus*) ja kurturuusua (*Rosa rugosa*). Haitallisten vieraslajien kasvustot kartoituksen aikana vielä vähäisiä. Havaitut vieraslajiesiintymät on esitetty kuvassa 8.

Kuva 8. Haitallisten vieraslajien havainnot alueella.

3. Johtopäätökset ja suositukset

Selvitysalueella ei havaittu kangasvuokkoesiintymiä, mutta alueelta tunnistettiin lajille potentiaalisesti soveltuvia elinympäristöjä. Näiden kohteiden nykytilaa heikentävät kuitenkin erityisesti elinympäristöjen umpeenkasvu, varjostavan alikasvoksen lisääntyminen sekä paikoin yhtenäinen ja sulkeutunut pohjakerros. Ilman hoitotoimia kohteiden soveltuvuus kangasvuokolle todennäköisesti edelleen heikkenee.

Soveltuvien elinympäristöjen hoito- ja kunnostustoimina voidaan poistaa ja harventaa varjostavaa alikasvosta, rikkoa yhtenäistä sammal- ja kummitakerrosta ja säilyttää avoimia ja kuluneita pintoja polkujen ja reunavyöhykkeiden yhteydessä.

Lajille sopivien olosuhteiden säilyminen edellyttää aktiivista hoitoa ja maankäytön suunnittelussa tehtäviä huomioita. Erityisesti paahteiset etelärinteet ja vähäpuustoistoiset alueet tulisi jättää rakentamisen ulkopuolelle tai käsitellä luontoarvot turvaavalla tavalla.

Havaitut haitalliset vieraslajit, komealupiini ja kurturuusut tulee poistaa varhaisessa vaiheessa ennen niiden leviämistä. Kurturuusut oli leikattu jo alas ja sen torjuntaa tuleekin jatkaa systemaattisesti poistamalla sekä maanpäälliset että maanalaiset osat.

Pohjoiselle hiekkakuopalle on tuotu puutarhajätteitä ja siellä kasvaakin puutarhakarkulaisia. Puutarhajätteiden tuonti alueelle tulee estää, sillä se edistää vieraslajien ja puutarhakarkulaisten leviämistä.

Viitteet

- Hotanen, J.-P., Nousiainen, H., Mäkipää, R., Reinikainen, A. & Tonteri, T. 2008: Metsätyypit – opas kasvupaikkojen luokitteluun. – Metla, Metsäkustannus, Hämeenlinna.
- Hämety-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.) 1998: Retkeilykasvio. – Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo, Helsinki. 4. täysin uudistettu painos.
- Kittamaa, S., Ryttyäri, T., Ajosenpää, T., Aapala, K., Hallman, E., Lehesvirta, T. & Tukia, H. 2009: Harjumetsien paahdeympäristöt – nykytila ja hoito. Suomen ympäristö 25: 1–88. Laitinen, P. 2008: Metsäpalojen vaikutus kangasvuokon (Pulsatilla vernalis L. Mill.) menestymiseen. 32 s. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Bio- ja ympäristötieteiden laitos.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018 Luontotyyppien punainen kirja Osa 2 – luontotyyppien kuvaukset. – SUOMEN YMPÄRISTÖ 5 | 2018, Suomen ympäristökeskus ja
- Lajitietokeskus 2026: – Internet-sivut, <http://laji.fi>, viitattu 14.4.2026.
- Lindberg, H., Ryttyäri, T. & Heikkilä, T. 2020: Kymmenen vuotta Evon kangasvuokkojen hoitoa. — Luonnon Tutkija 124(1): 12–21.
- Lehikoinen, A., Jukarainen, A., Mikkola-Roos, M., Below, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Rusanen, P., Sirkiä, P., Tiainen, J. & Valkama, J. 2019: Linnut. – Teoksessa: Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. S. 263–312.
- Luonnonsuojelulaki 2023: 5.1.2023 annettu luonnonsuojelulaki (9/2023) [<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230009>] ja luonnonsuojelulain perustelut (HE 76/2022) [<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2022/20220076>].
- Mäkelä, K. & Salo, P. 2021: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. – Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47 | 2021
- Rikkinen, J. (2023). *Uhanalaiset kasvit Suomen luonnossa*. (Suomen luonnossa -sarja). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Ryttyäri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. (toim.). 2012: Suomen uhanalaiset kasvit. – Tammi, Helsinki.

Liite 1. Menetelmäkuvaus

Työssä noudatettiin Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi -oppaan (Mäkelä & Salo 2021) ja ympäristönäytteenottajien sertifiointijärjestelmän Luontoselvitykset-erikoistumisalan pätevyysvaatimusten (Punntila & Björklöf 2020) ohjeistuksia.

Kasvilajit määritettiin paikan päällä. Määritysoppaana käytettiin Retkeilykasviota (Hämet-Ahti ym. 1998). Selvitysalue valokuvattiin. Maastotyön aikana havainnoitiin kaikkien eliöryhmien erityisesti huomioitavaa lajistoa, joista tehdyt havainnot kirjattiin, paikannettiin tarvittaessa GPS-laitteella ja merkittiin kartalle.

Kasvillisuusselvitys tehtiin toukokuussa, jolloin alue kierrettiin kattavasti läpi havainnoiden kasvillisuutta, etsien kangasvuokkoa ja sille soveltuvia kasvupaikkoja. Selvitys tehtiin oikea-aikaisesti; kartoitusajankohtana ja sitä ennen on lähikunnissa tehty havainnoita kukkivista yksilöistä. Selvityksen teki FM Henna Saviharju 7.5. 2026.

Paikkatiedon ja kartta-aineiston käsittely tehtiin QGIS-ohjelmistolla; rajauksien tekemisessä ja tulkinnoissa apuna käytettiin tarvittaessa myös ilmakuvatarkastelua (pohjakartat ja ilmakuvat: © Maanmittauslaitos).